

ПІДПРИЄМНИЦТВО, МЕНЕДЖМЕНТ, МАРКЕТИНГ

DOI : 10.33274/2079-4819-2019-70-1-9-19

JEL : O18

УДК 332.1

Іванова Н. С.,
д-р екон. наук,
доцент

Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: ivanova@donnuet.edu.ua

Маловичко С. В.,
д-р екон. наук,
доцент

e-mail: malovichko@donnuet.edu.ua

ОЦІНКА РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Ivanova N. S.,
Grand PhD in Economic
sciences,
Associate Professor

Donetsk National University of Economics and Trade
named after Mykhailo Tugan-Baranovsky,
Kryvyi Rih, Ukraine,
e-mail: ivanova@donnuet.edu.ua

Malovychko S. V.,
Grand PhD in Economic
sciences,
Associate Professor

e-mail: malovichko@donnuet.edu.ua

ASSESSMENT OF UKRAINE REGIONS' ECONOMIC SECURITY LEVEL

***Мета** — дослідити динаміку рівня економічної безпеки регіонів України та визначити їх диспропорції.*

***Методи.** Для досягнення поставленої мети застосовувалися методи теоретичного узагальнення, аналізу та синтезу, логічного узагальнення, аналогій, порівняльного зіставлення, метод таксономічного аналізу. Метод таксономічного аналізу дав змогу побудувати узагальнюючу оцінку складного об'єкта або процесу, а саме показник економічної безпеки регіонів. Метод ретроспективного аналізу дозволив дослідити динаміку та визначити тенденції змін інтегрального показника економічної безпеки регіонів України.*

***Результати.** Розраховано інтегральний показник економічної безпеки регіонів методом таксономії за період 2008–2017 рр. За результатами проведених розрахунків зроблено висновок, що майже весь період дослідження перше місце посідає Дніпропетровська область: 2008 р. — 0,67; 2009 р. — 0,58; 2010 р. — 0,7; 2011 р. — 0,72; 2012 р. та 2013 р. — 0,67; 2014 р. — 0,59, 2015 р. — 0,65, 2016 р. — 0,53 та 2017 р. — 0,65 пунктів. Винятком є 2009 та 2016 роки, коли найвище значення економічної безпеки зафіксовано в Донецькій (0,62) та Київській областях (0,56) відповідно. Весь період дослідження найнижче значення показника економічної безпеки зафіксовано в Чернівецькій області, окрім 2015–2017 рр. із найменшим значенням 0,04 у Луганській області. Розбіжність між максимальним та мінімальним значеннями інтегрального показника економічної безпеки коливається в середньому на рівні 0,55 пунктів: від 0,49 (2014) до 0,61 (2017). Це є досить значним відхиленням, але за результатами проведених розрахунків можна стверджува-*

© Н. С. Іванова, С. В. Маловичко, 2019

ти про тенденцію до зростання диспропорцій щодо забезпечення економічної безпеки регіонів.

Прикладний характер запропонованої методики обґрунтовано його практичним застосуванням за фактичними даними соціально-економічного розвитку регіонів України за 2008–2017 рр.

Ключові слова: економічна безпека регіону, таксономічний аналіз, соціально-економічний розвиток, інтегральний показник.

Постановка проблеми. Однією з умов сталого розвитку національної економіки в умовах децентралізації державного управління є забезпечення економічної безпеки регіонів. Крім того, мінливість, динамічність та багатовимірність економічного середовища потребує розроблення відповідної методології оцінки рівня економічної безпеки регіону, що сприятиме прийняттю обґрунтованих рішень державного та регіонального управління.

Серед статистичних методів найбільш доцільним є використання методу множинної регресії та методів багатовимірного статистичного моделювання (метод таксономічного аналізу, канонічний аналіз, кластерний аналіз, дискримінантний аналіз, метод головних компонент). Застосування саме цих методів багатовимірного статистичного моделювання визначається багатокритеріальністю показника економічної безпеки регіону.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як вже зазначалося, на сьогодні не існує загальноприйнятої на державному рівні методики розрахунку регіональної економічної безпеки. Дослідженням економічної безпеки регіонів присвячені праці таких науковців, як В. Геєць, М. Кизим, Т. Клебанова, О. Черняк [1], А. Сухоруков, С. Мошенський, О. Петрук [2], О. Головченко [3], І. Бабець [4], Р. Білик [5], Р. Тульчинський [6], А. Пілько, Н. Савчук [7, 8], М. Книш [9] та ін.

Найбільший внесок у вирішення проблеми визначення економічної безпеки регіонів зробили науковці А. Сухоруков, Ю. Харазішвілі [10], які інтегрували існуючу методу розрахунку рівня економічної безпеки України [11] на регіональний рівень і представили у формі методичних рекомендацій. Зазначена методика була удосконалена та апробована А. Гуменюком [12]. О. Любчен-

ко [13] представляє механізм впливу рівня соціально-економічного розвитку регіону на економічну безпеку України та пропонує показники, що характеризують вплив соціально-економічного розвитку регіону на економічну безпеку України.

Отже, результати теоретичного дослідження щодо методів вимірювання економічної безпеки регіону дозволяють стверджувати про доцільність застосування кількісного підходу, що дає змогу дослідити динаміку інтегрального показника, визначити його порогові значення та розробити систему раннього попередження загроз економічній безпеці регіону [14].

Мета статті — дослідження динаміки рівня економічної безпеки регіонів України та визначення їх диспропорцій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для вирішення поставлених завдань було використано такі методи: аналізу та синтезу, логічного узагальнення, аналогій, порівняльного зіставлення, метод таксономічного аналізу.

Для формування інтегрального показника економічної безпеки регіону пропонуємо застосувати метод таксономії. Головною метою використання методу таксономії є побудова узагальнюючої оцінки складного об'єкта або процесу. Таксономічний показник розраховується за класичним алгоритмом таксономічного аналізу, який містить такі етапи: формування матриці спостережень; стандартизація значень елементів матриці спостережень; ідентифікація вектора-еталона; визначення відстані між окремими спостереженнями і вектором-еталоном; розрахунок таксономічного коефіцієнта розвитку.

Використання тих чи інших формул на практиці залежить від цілей дослідження і вимог, висунутих дослідником до таксономічного показника.

Безсумнівною перевагою таксономічного методу, який пояснює його широке застосування, є процес так званої стандартизації показників, унаслідок якого властивості об'єкта, описані різними якісними і кількісними показниками, перетворюються в єдину стандартизовану систему вимірювання.

Стандартизація показників (ознак) є необхідною процедурою, яка передбачає приведення всіх показників до порівнюваних одиниць виміру. Однак, як зазначає В. Плюта, з позиції математики, ця процедура має і негативні наслідки, які полягають у тому, що кожна зі стандартизованих величин однаково впливає на відстань між досліджуваними об'єктами [16]. Позбутися від цього негативного впливу процесу стандартизації ознак дозволяють так звані коефіцієнти ієрархії, в економічній літературі більш відомі як коефіцієнти вагомості показника (ознаки).

Вихідними даними для проведення розрахунків є показники соціально-економічного розвитку 24 регіонів України (без врахування АР Крим та тимчасово окупованих територій) за даними 2008–2017 рр. [15]. Вибірку даних за 2017 р. неведено в табл. 1. Аналогічні матриці спостережень складено і для періодів 2008–2016 рр.

Елементи матриць спостережень мають різні одиниці виміру, для вирівнювання значень ознак проводиться процедура стандартизації, що дало матрицю розподілу еталонних показників за 2008–2017 рр. (табл. 1).

За даними табл. 2 визначено вектор-еталон: для стимуляторів — максимальне значення стандартизованого показника; для дестимуляторів — мінімальне значення. До дестимуляторів серед визначених показників відносимо тільки Х6 — індекс споживчих цін. Результати розрахунків дозволяють стверджувати, що найбільше еталоном за показниками 2017 р. є показники Дніпропетровської області.

На наступному етапі розраховано таксономічні коефіцієнти економічної безпеки регіонів, результати наведено в табл. 3.

Результати проведених розрахунків свідчать про зміни показника економічної безпеки регіонів (рис. 1).

Так, стосовно 2008 р. у 2017 р. значних змін зазнали такі регіони, як Донецька та Луганська області:

— станом на кінець 2017 р. показник економічної безпеки Донецької області зменшився на 0,4 пунктів і сягнув значення 0,26;

— Луганська область за даними 2017 р. має показник економічної безпеки 0,04, що на 0,28 пунктів менше значення 2008 р.

Дані рис. 1 свідчать, що у 2017 р. відносно 2008 р. покращили рівень економічної безпеки такі регіони, як: Київська область (+0,19); Харківська (+0,04); Одеська (+0,01); Львівська (+0,08); Запорізька (+0,01); Полтавська (+0,08); Вінницька (+0,04); Миколаївська (+0,04); Хмельницька (+0,02); Івано-Франківська (+0,04); Сумська (+0,04); Житомирська (+0,02); Кіровоградська (+0,01); Волинська (+0,02); Чернігівська (+0,04).

За результатами проведених розрахунків зроблено висновок, що майже весь період дослідження перше місце посідає Дніпропетровська область: 2008 р. — 0,67; 2009 р. — 0,58; 2010 р. — 0,7; 2011 р. — 0,72; 2012 та 2013 рр. — 0,67; 2014 р. — 0,59; 2015 р. — 0,65; 2016 р. — 0,53 та 2017 р. — 0,65. Винятком є 2009 та 2016 роки, коли найвище значення економічної безпеки зафіксовано у Донецькій (0,62) та Київській (0,56) областях відповідно. Майже весь період дослідження найнижче значення показника економічної безпеки зафіксовано в Чернівецькій області, окрім періоду 2015–2017 рр. із найменшим значенням 0,04–0,05 у Луганській області.

Результати розрахунків дозволяють стверджувати про зростання диспропорцій між областями України щодо стану економічної безпеки за період дослідження (рис. 2).

Розбіжність між максимальним та мінімальним значеннями інтегрального показника економічної безпеки коливається в середньому на рівні 0,55 пунктів: від 0,49 (2014) до 0,61 (2017). Це є досить значним відхиленням. Результати трендового аналізу дозволяють стверджувати про тенденцію до

Таблиця 1

Вихідні дані для розрахунку таксономічного показника економічної безпеки регіонів України, 2017 р. (складено автором за даними [15])

Регіон	Змінні	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8	X9	X10	X11	X12	X13	X14	X15	X16	X17
Вінницька		1575,8	640,9	43725	57516,3	6121	113	92427	72200,7	22420,8	18788,2	3632,6	338	12,28	1,30	0,42	10	11,7
Волинська		1038,5	366	38068,7	56592,3	5849	114,6	51972	29214,7	6626,2	3969,2	2657	336	9,56	0,75	1,36	2,1	7
Дніпропетровська		3231,1	1390,9	54215,4	71577,9	6939	112,8	313830	439478	18608,5	16160	2448,5	365	56,06	7,18	4,84	51,4	42,9
Донецька		4200,5	734,3	24947,5	25924,7	7764	115,9	166404	266626,2	9778,6	8200,8	1577,8	55	15,77	4,56	2,23	-25,6	17,3
Житомирська		1231,2	510,6	41786,6	57293,5	5836	113	61470	41140,8	9531	7994,3	1536,7	163	12,38	0,64	0,46	2	7,7
Закарпатська		1258,1	496,3	33281,7	47721,9	6355	113,9	43043	22399,8	875	789,5	85,5	420	12,20	1,70	1,36	-0,3	5,6
Запорізька		1723,2	719,7	52726,9	68103,7	6863	114,1	130377	197495,3	13985,5	12449,4	1536,1	103	25,53	3,15	1,38	21	15,9
Івано-Франківська		1377,5	559	39325,5	56686,7	6074	113,7	63850	48834,9	5558	3042	2516	625	11,40	0,72	0,65	-0,4	9,7
Київська		1754,3	741,1	50320,5	73201,1	7188	113,8	157043	112919,9	32125,6	19346	12779,6	1825	41,77	2,01	3,56	13,1	34,5
Кіровоградська		956,3	376,8	40877,2	58777,3	5792	113,8	53031	29578,9	15157,9	14139,2	1018,7	51	10,42	0,44	0,25	0,8	7,3
Луганська		2167,8	292,1	16468,2	16248,2	5862	114,9	30285	24472,9	6792,2	6452	340,2	21	3,23	0,26	0,31	-25,8	3,3
Львівська		2529,6	1050,8	44194,2	59854,6	6391	113	147404	91457,3	8402	5802,3	2599,7	959	37,05	2,06	2,24	5,4	24,1
Миколаївська		1141,3	489,7	43851,8	59807,1	6709	113,5	69371	53619,2	16110,1	15455,6	654,5	74	13,21	2,36	0,82	3,7	11,2
Одеська		2383,1	986,6	48473,7	74447,3	6542	114,6	149530	67476,8	17966,7	17274,6	692,1	720	47,00	2,59	1,62	6,8	22,3
Полтавська		1413,8	575	47075,3	59716,3	6551	113,1	150904	193298,6	27356,5	20721,1	6635,4	235	16,68	1,90	1,29	12,2	15,9
Рівненська		1160,6	460,2	38881,8	51747,4	6013	115	48836	36664,7	5181,4	3729,2	1452,2	394	9,40	0,42	0,36	0,8	6,1
Сумська		1094,3	481,4	44323,3	55905,9	5946	113,6	56530	42947,8	18684,7	16274,7	2410	106	9,67	0,71	0,59	5,4	6,9
Тернопільська		1052,3	399,1	35211,2	50323	5554	113,3	40747	21684,7	11578,7	9828,9	1749,8	293	6,53	0,44	0,36	-4,9	7,2
Харківська		2694	1247,1	46789,7	75245,4	6244	113,8	187454	184703,4	24651,1	20930,8	3720,3	470	46,08	1,49	1,67	9,9	19,4
Херсонська		1047	442,2	40242,6	59326,5	5842	114,4	47868	28118,7	12161,4	11448,7	712,7	75	12,69	0,32	0,21	4	7,4
Хмельницька		1274,4	516	42349,6	54097,5	5938	113,8	63882	40169,1	16679,2	14137,3	2541,9	361	11,29	0,49	0,43	1,8	10,5
Черкаська		1220,4	518,4	40589	58067,4	6042	114,6	73176	68686,1	20658,6	15311,1	5347,5	153	11,33	0,65	0,42	6,9	8,1
Чернівецька		906,7	379,3	35403,4	49776,3	5621	112,4	28591	11470,9	2151,8	1584	567,8	202	7,19	0,17	0,12	-0,2	3
Чернігівська		1020,1	426,1	41320,7	57923,4	5636	113,9	56672	47369,4	22669,4	19999	2670,4	128	10,29	0,65	0,47	6,4	7,4

Матриця розподілу еталонних показників соціально-економічного розвитку регіонів у 2008–2017 рр.

Показник**	Рік											
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014*	2015*	2016*	2017*		
X ₁	Донецька											
X ₂	Донецька											
X ₃	Донецька											
X ₄	Харківська	Одеська	Харківська			Одеська	Харківська					
X ₅	Донецька											
X ₆	Закарпатська	Київська	Вінницька	Чернівецька	Кіровоградська	Тернопільська	Донецька	Луганська	Вінницька	Чернівецька		
X ₇	Донецька											
X ₈	Донецька											
X ₉	Київська	Черкаська	Вінницька	Київська	Вінницька							Київська
X ₁₀	Вінницька		Полтавська	Вінницька			Полтавська	Вінницька				
X ₁₁	Київська	Черкаська			Вінницька							Київська
X ₁₂	Київська											
X ₁₃	Дніпропетровська		Донецька									
X ₁₄	Донецька											
X ₁₅	Дніпропетровська											
X ₁₆	Дніпропетровська	Запорізька	Дніпропетровська			Київська	Сумська	Вінницька	Дніпропетровська			
X ₁₇	Донецька	Дніпропетровська			Донецька							

* Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій і Луганській областях;

** X₁ — чисельність наявного населення, тис. осіб; X₂ — кількість зайнятих економічною діяльністю, тис. осіб; X₃ — наявний доход населення у розрахунку на одну особу, грн; X₄ — витрати населення у розрахунку на одну особу, грн; X₅ — середньомісячна заробітна плата, грн; X₆ — індекс споживчих цін, %; X₇ — валовий регіональний продукт, млн грн; X₈ — обсяг реалізованої промислової продукції, (товарів, послуг), млн грн; X₉ — продукція сільського господарства, млн грн; X₁₀ — продукція рослинництва, млн грн; X₁₁ — продукція тваринництва, млн грн; X₁₂ — введення в експлуатацію загальної площі житла, тис. м²; X₁₃ — роздрібний товарооборот підприємств, млн грн; X₁₄ — експорт та імпорт товарів, млрд дол. США; X₁₅ — експорт та імпорт послуг, млрд дол. США; X₁₆ — фінансовий результат до оподаткування, млрд грн; X₁₇ — капітальні інвестиції, млрд грн.

Результати розрахунку таксономічного показника регіонів України, 2008–2017 рр.

Регіони (області)	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Вінницька	0,28	0,27	0,26	0,29	0,28	0,30	0,31	0,33	0,32	0,31
Волинська	0,17	0,16	0,17	0,18	0,17	0,17	0,16	0,19	0,18	0,19
Дніпропетровська	0,67	0,58	0,70	0,72	0,67	0,67	0,59	0,65	0,51	0,65
Донецька	0,66	0,62	0,64	0,70	0,58	0,59	0,52	0,28	0,33	0,26
Житомирська	0,19	0,19	0,20	0,21	0,20	0,20	0,19	0,20	0,18	0,21
Закарпатська	0,18	0,16	0,17	0,17	0,15	0,16	0,14	0,17	0,16	0,18
Запорізька	0,37	0,36	0,37	0,37	0,36	0,37	0,36	0,40	0,36	0,38
Івано-Франківська	0,19	0,21	0,22	0,22	0,21	0,21	0,22	0,23	0,20	0,23
Київська	0,38	0,49	0,46	0,49	0,53	0,54	0,53	0,52	0,55	0,57
Кіровоградська	0,18	0,18	0,19	0,21	0,19	0,19	0,19	0,19	0,17	0,18
Луганська	0,32	0,28	0,29	0,32	0,28	0,26	0,16	0,05	0,06	0,04
Львівська	0,34	0,36	0,38	0,40	0,40	0,39	0,37	0,41	0,42	0,42
Миколаївська	0,23	0,24	0,25	0,26	0,23	0,24	0,23	0,26	0,25	0,27
Одеська	0,40	0,43	0,42	0,40	0,42	0,42	0,38	0,41	0,40	0,41
Полтавська	0,32	0,34	0,36	0,38	0,37	0,37	0,37	0,35	0,32	0,40
Рівненська	0,17	0,16	0,19	0,19	0,17	0,18	0,15	0,18	0,16	0,17
Сумська	0,19	0,20	0,19	0,22	0,21	0,21	0,20	0,20	0,16	0,23
Тернопільська	0,15	0,13	0,15	0,17	0,16	0,16	0,14	0,15	0,14	0,17
Харківська	0,42	0,47	0,42	0,46	0,48	0,48	0,47	0,46	0,43	0,46
Херсонська	0,18	0,17	0,19	0,20	0,17	0,17	0,18	0,17	0,16	0,18
Хмельницька	0,22	0,22	0,23	0,24	0,24	0,24	0,251	0,25	0,23	0,24
Черкаська	0,26	0,27	0,27	0,27	0,26	0,25	0,254	0,25	0,24	0,25
Чернівецька	0,14	0,12	0,13	0,13	0,12	0,11	0,10	0,12	0,09	0,12
Чернігівська	0,181	0,17	0,18	0,20	0,20	0,20	0,17	0,18	0,17	0,22
Максимум	0,67	0,62	0,70	0,72	0,67	0,67	0,59	0,65	0,55	0,65
Мінімум	0,14	0,12	0,13	0,13	0,12	0,11	0,10	0,05	0,06	0,04
Розбіжність	0,53	0,50	0,56	0,59	0,55	0,55	0,49	0,60	0,51	0,61

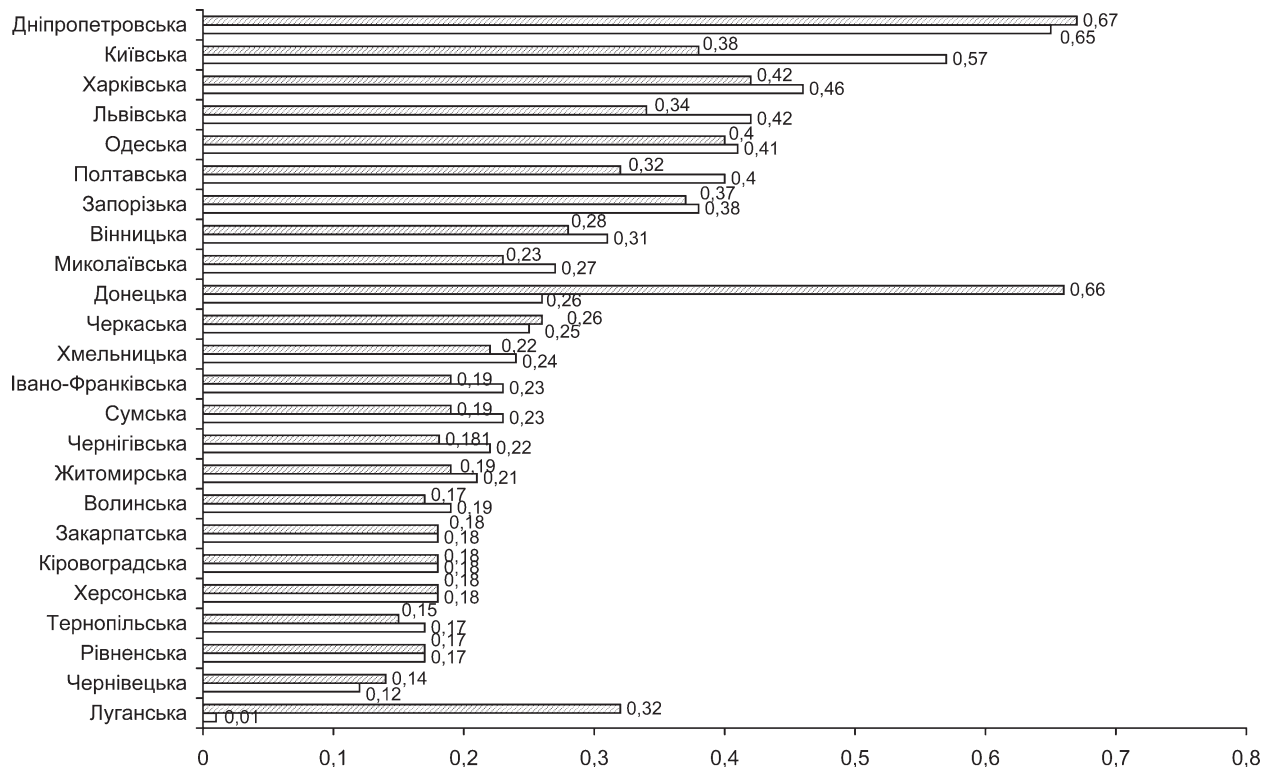

Рис. 1. Інтегральний показник економічної безпеки регіонів України у 2008 та 2017 роках

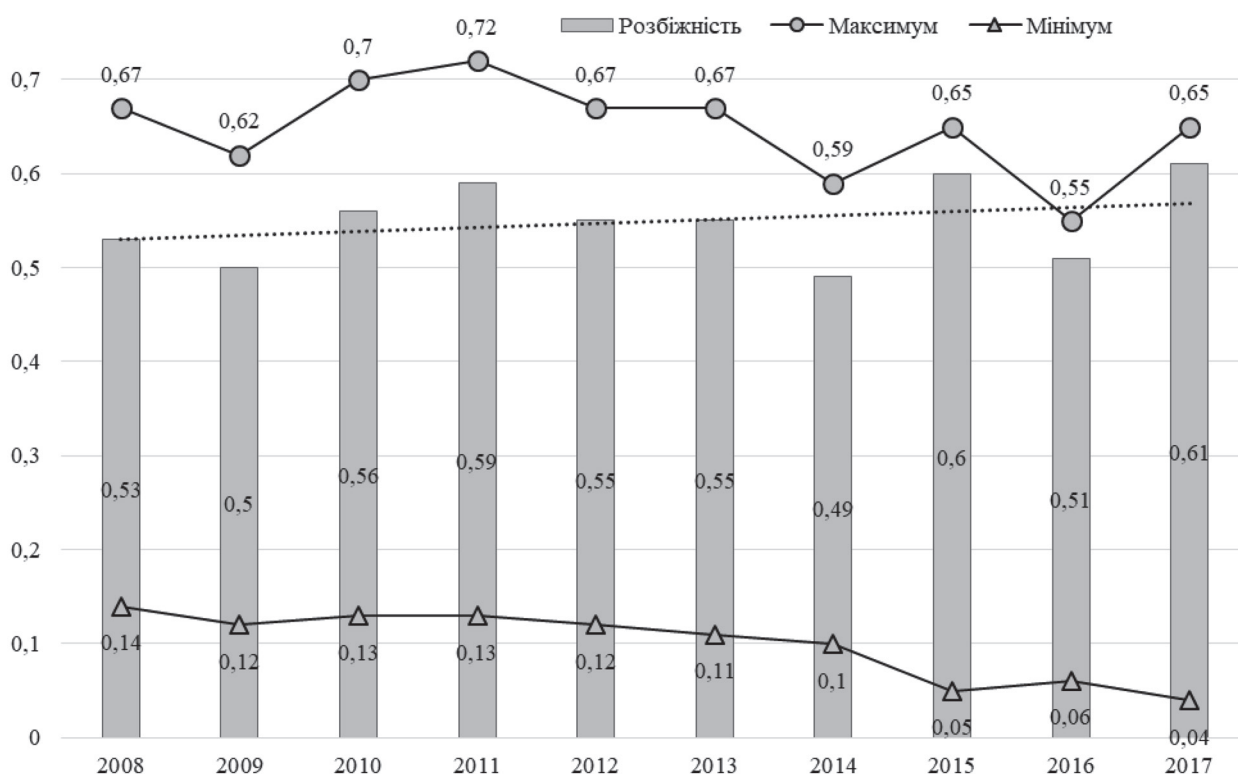

Рис. 2. Динаміка регіональних диспропорцій рівня економічної безпеки регіонів України, 2008–2017 рр.

зростання диспропорцій щодо стану економічної безпеки регіонів.

Висновки. Отже, в результаті проведеного дослідження виконано поставлені завдання. Сформовано вибірку соціально-економічних показників розвитку регіонів України за 2008–2017 рр. (окрім тимчасово окупованих територій); процедура стандартизації даних дозволила визначити вектори-еталони. За спостереженнями серед регіонів визначилися еталони за конкретними ознаками. Так, Харківська область шість періодів є вектором-еталоном за показником «Витрати населення в розрахунку на одну особу»; Вінницька область за показниками «Продукція сільського господарства» та «Продукція рослинництва»; Дніпропетровська область — «Роздрібний товарооборот підприємств», «Імпорт товарів і послуг» та «Фінансовий результат (сальдо) від звичайної діяльності до оподаткування», після 2013 р. — майже за всіма іншими показниками; Київська область за весь період дослідження є еталоном за показником «Прийняття в експлуатацію загальної площі житла»; Черкаська область — за показником «Продукція тваринництва» до 2014 р.;

Донецька область до 2013 р. майже за всіма іншими показниками.

Проведено розрахунок коефіцієнтів таксономії за показниками соціально-економічного розвитку регіонів України за період 2008–2017 рр. За весь період дослідження найвище значення інтегрального показника економічної безпеки спостерігається у Дніпропетровській області, середнє значення якого за 2008–2017 рр. становить 0,64; наступне значення у Донецькій області на рівні 0,52 пунктів, тобто відрив складає 0,12 пунктів. На 0,01 пункт менше значення Донецької області у Київській області. Найменше значення інтегрального показника економічної безпеки зафіксовано у Чернівецькій області — 0,12 пунктів.

Проведено ретроспективний аналіз інтегрального показника економічної безпеки регіонів за 2008–2017 рр. За результатами розрахунків спостерігається різна тенденція його змін по всіх регіонах. Тенденція до збільшення спостерігається в таких регіонах, як Запорізька, Тернопільська, Чернігівська, Хмельницька, Івано-Франківська, Волинська, Сумська, Вінницька, Львівська, Миколаївська, Полтавська, Харківська, Житомирська

та Київська області. Рівненська, Закарпатська та Одеська області мають однаковий тренд.

Визначено диспропорції стану економічної безпеки регіонів. Майже весь період дослідження найвище значення інтегрального показника економічної безпеки регіонів за результатами проведених розрахунків зафіксовано в Дніпропетровській області. Увесь період дослідження найнижче значення показника економічної безпеки зафіксовано в Чернівецькій області, окрім 2015–2017 рр. із найменшим значенням 0,04 у Луганській області. Розбіжність між максимальним та мінімальним значеннями інтегрального показника економічної безпеки коливається в середньому на рівні 0,55 пунктів: від 0,49 (2014) до 0,61 (2017). Що є досить значним відхиленням, але за результатами проведених розрахунків можна стверджувати про тенденцію до зростання диспропорцій щодо забезпечення економічної безпеки регіонів.

Список літератури / References

1. Геєць В. М., Кизим М. О., Клебанова Т. С., Черняк О. І. та ін. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство : монографія. Харків : ІНЖЕК, 2006. 240 с.

Heiets, V. M., Kuzym, M. O., Klebanova, T. S., Cherniak, O. I. & oth. (2006). *Modeliuvannia ekonomichnoi bezpeky: derzhava, rehion, pidpriemstvo* [Economic security modeling: state, region, enterprise]. Kharkiv, INZhEK Publ., 240 p.

2. Сухоруков А. І., Мошенський С. З., Петрук О. М. Національна економічна безпека : навч. посібник. Житомир : Рута, 2010. 384 с.

Sukhorukov, A. I., Moshenskyi, S. Z. and Petruk, O. M. (2010). *Natsionalna ekonomichna bezpeka* [National Economic Security]. Zhytomir, Ruta Publ., 384 p.

3. Головченко О. М. Економічна безпека регіону в гарантуванні стабільності національної економіки. Одеса : Букаєв В. В., 2008. 399 с.

Holovchenko, O. M. (2008). *Ekonomichna bezpeka rehionu v harantuvanni stabilnosti natsionalnoi ekonomiky* [Economic security of

the region in guaranteeing the national economy stability]. Odesa, Bukaiev V. V. Publ., 399 p.

4. Бабець І. Г. Виробничо-технологічні загрози економічній безпеці регіону в умовах інтеррегіонального співробітництва. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна*. 2012. Вип. 2. С. 199–209. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvldu_e_2012_2_24.

Babets, I. H. (2012). *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav. seriia ekonomichna* [Industrial and technological threats to the economic security of the region in the context of interregional cooperation], no. 2, pp. 199–209, available at : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvldu_e_2012_2_24. (Accessed 23 November 2019).

5. Білик Р. В. Інституціональне забезпечення економічної безпеки регіонів України. *Економіка і регіон*. 2015. № 4. С. 96–102. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/econrig_2015_4_19.

Bilyk, R. V. (2015). *Instytutsionalne zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky rehioniv Ukrainy* [Ensuring the economic security of Ukrainian regions by institutional means], *Ekonomika i rehion* [Economy and region], no. 4, pp. 96–102, available at : http://nbuv.gov.ua/UJRN/econrig_2015_4_19. (Accessed 24 November 2019).

6. Тульчинський Р. В. Засади стратегічного управління економічною безпекою регіонів. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» : зб. наук. праць*. 2017. № 14. Режим доступу : <http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/108741/103687> (DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.14.2017.108741>).

Tulchynskiy, R. V. (2017). *Zasady stratehichnoho upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu rehioniv* [Principles of strategic management of regional economic security]. *Ekonomichniy visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu Ukrainy «Kyivskiy politekhnichnyi instytut»* [Economic Newsletter of the National Technical University of Ukraine “Kyiv Polytechnic Institute”], no. 14, <https://dx.doi.org/10.20535/2307-5651.14.2017.108741>.

7. Пілько А. Д. Моделювання процесів управління економічною безпекою регіону : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.03.02 / Київський нац. екон. ун-т. К., 2004. 21 с.
- Pilko, A.D. (2004). *Modeliuvannia protsesiv upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu rehionu* [Modeling of management processes of economic security of region]. Abstract of PhD dissertation Economics. Kyiv, National Economic University.
8. Пілько А. Д., Савчук Н. В. Моделювання процесу оцінювання рівня економічної безпеки регіону. *Бізнес Інформ*. 2015. № 8. С. 77-84. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2015_8_14.
- Pilko, A. D. and Savchuk, N. V. (2015). *Modeliuvannia protsesu otsiniuvannia rinvia ekonomichnoi bezpeky rehionu* [Modeling the process of assessing the level of economic security of the region]. *Biznes Inform* [Business Inform], no. 8, pp. 77–84, available at : http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2015_8_14. [Accessed 17 November 2019].
9. Knysh, M. and Smaliychuk, A. (2017). Integral assessment of economic security of a borderland region (the case of Lviv Oblast). *Journal of Geography, Politics and Society*, no. 7(2). pp. 98–107.
10. Сухоруков А. І., Харазішвілі Ю. М. Ефективність соціально-економічного розвитку та економічна безпека регіону (на прикладі Закарпатської області) : аналіт. доп. Київ : НІСД, 2013. 32 с.
- Sukhorukov, A. I. and Kharazishvili, Yu. M. (2013). *Efektivnist sotsialno-ekonomichnoho rozvytku ta ekonomichna bezpeka rehionu (na prykladi Zakarpatskoi oblasti)* [Socio-economic development efficiency and economic security of the region (on the example of Transcarpathian region)], Kyiv, NISD Publ.
11. Про затвердження методики розрахунку рівня економічної безпеки України: наказ Міністерства економіки України від 2.03.2007 р. № 60. URL : <http://www.expert-ua.info/document/archivepa/law5xwqoi/index.htm>.
- Ministry of Economy of Ukraine (2007). On approval of the Methodology for calculating the level of economic security in Ukraine: Order no. 60, available at : <http://www.expert-ua.info/document/archivepa/law5xwqoi/index.htm>. [Accessed 21 November 2019].
12. Гуменюк А. М. Безпека структурно-інституціональної трансформації економіки регіону: теоретичні основи та прикладні аспекти : монографія. Київ : НІСД, 2014. 468 с.
- Humeniuk, A. M. (2014). *Bezpeka strukturno-instytutsionalnoi transformatsii ekonomiky rehionu: teoretychni osnovy ta prykladni aspekty* [The security structural and institutional transformation of the regional economy: the theoretical foundations and applied aspects]. Kyiv, NISD Publ.
13. Любченко О. М. Показники і критерії оцінки економічної безпеки регіону. URL : <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/2347/1/42.pdf>.
- Lyubchenko, O. M. (2007). *Pokaznyky i kryteriyi otsinky ekonomichnoyi bezpeky rehionu* [Indicators and criteria for assessing the region's economic security], available at : <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/2347/1/42.pdf>. [Accessed 21 November 2019].
14. Іванова Н. С. Забезпечення економічної безпеки регіону через систему раннього попередження та реагування загроз. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія : Економічні науки. 2017. № 8. С. 50–54 (DOI: 10.25313/2520-2294-2017-8-3206).
- Ivanova, N. S. (2017). *Zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky rehionu cherez systemu rannoho poperedzhennia ta reahuvannia zahroz* [Ensuring the economic security of the region by means of early warning and response system for threats]. *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal «Internauka»*. Serii : Ekonomichni nauky. [Internauka. Series: Economic Sciences.], no. 8, pp. 50–54, <https://dx.doi.org/10.25313/2520-2294-2017-8-3206>.
15. Державна служба статистики України : офіційний вебсайт. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 25.09.2019). — Назва з екрана.

The official website of State Statistics Service of Ukraine, available at : <http://www.ukrstat.gov.ua>. (Accessed 25 September 2019).

16. Плюта В. Сравнительный многомерный анализ в экономических исследованиях. Методы таксономии и факторного анализа. М. : Статистика, 1980. 151 с.

Pliuta, V. (1980). *Sravnitel'nyj mnohomernyj analiz v ekonomycheskykh issledovaniyakh: metody taksonomyy y faktornogo analiza* [Comparative multivariate analysis in economic research: methods of taxonomy and factorial analysis]. Moscow, Statystyka Publ., 151 p.

Objective. *The objective of the article is to conduct a retrospective analysis of the integrated economic security index of the Ukrainian regions (oblasts).*

Methods. *To achieve the goal, the following methods are used: method of theoretical generalization, analysis and synthesis, logical generalization, analogue approach, comparative analysis and taxonomic analysis methods. The taxonomic analysis method is applied to make a general assessment of a complex object or process, namely of the economic security index of the regions. The method of retrospective analysis is used to study the dynamics and to determine the tendencies of evolution of the integrated economic security index of the Ukrainian regions.*

Results. *By means of the taxonomic method the integrated economic security index of the regions for 2008–2017 has been calculated. According to the results of the calculations, it has been determined that Dnipropetrovsk region was the leader in the level of economic security during almost the entire period of the study: 2008 — 0.67; 2009 — 0.58; 2010 — 0.7; 2011 — 0.72; 2012 and 2013 — 0.67; 2014 — 0.59, 2015 — 0.65, 2016 — 0.53 and 2017 — 0.65 points. The results differed in 2009 and 2016, when the highest level of economic security was recorded in Donetsk region (0.62) and Kyiv region (0.56), respectively. During the whole period of the study Chernivtsi region showed the lowest value of the economic security index, except for 2015–2017, when Luhansk region showed the lowest value of 0.04. The difference between the maximum and minimum values of the integrated economic security index fluctuates on average at the level of 0.55 points: between 0.49 (2014) and 0.61 (2017). This is a significant deviation, and according to the results of the calculations, the trend towards increasing disproportions in the context of ensuring the economic security of the regions is apparent.*

The proposed methodology is of applicable nature, that is substantiated by its practical implementation according to the actual data of socio-economic development of the Ukrainian regions during 2008–2017.

Key words: *economic security of the region, taxonomic analysis, socio-economic development, integrated index*

Цель — исследовать динамику уровня экономической безопасности регионов Украины и определить их диспропорции.

Методы. Для достижения поставленной цели применялись методы теоретического обобщения, анализа и синтеза, логического обобщения, аналогий, сравнительного сопоставления, метод таксономического анализа. Метод таксономического анализа позволил построить обобщающую оценку сложного объекта или процесса, а именно показатель экономической безопасности регионов. Метод ретроспективного анализа позволил исследовать динамику и определить тенденции изменений интегрального показателя экономической безопасности регионов Украины.

Результаты. Рассчитан интегральный показатель экономической безопасности регионов методом таксономии за период 2008–2017 гг. Согласно результатам проведенных расчетов сделан вывод, что почти весь период исследования первое место занимает Днепропетровская область: 2008 г. — 0,67; 2009 г. — 0,58; 2010 г. — 0,7; 2011 г. — 0,72; 2012 и 2013 годы — 0,67; 2014 г. — 0,59, 2015 г. — 0,65, 2016 г. — 0,53 и 2017 г. — 0,65 пунктов. Исключением является 2009 и 2016 годы, когда высокое значение экономической безопас-

ности зафіксовано в Донецькій (0,62) і Київській областях (0,56) відповідно. Весь період дослідження низьке значення показателя економічної безпеки зафіксовано в Черновицькій області, крім 2015–2017 рр. з найменшим значенням 0,04 в Луганській області. Расхождение между максимальным и минимальным значениями интегрального показателя экономической безопасности колеблется в среднем на уровне 0,55 пунктов от 0,49 (2014) до 0,61 (2017). Что является довольно значительным отклонением, однако по результатам проведенных расчетов можно утверждать о тенденции к росту диспропорций по обеспечению экономической безопасности регионов.

Прикладной характер предложенной методики обоснован его практическим применением по фактическим данным социально-экономического развития регионов Украины за 2008–2017 гг.

Ключевые слова: економічна безпека регіону, таксономічний аналіз, соціально-економічне розвитку, інтегральний показник.

Надійшла до редакції 08.10.2019

DOI : 10.33274/2079-4819-2019-70-1-19-29

JEL : M31

УДК 338.48-611:339.138(045)

Барабанова В. В.,
канд. екон. наук,
доцент

Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: barabanova@donnuet.edu.ua
e-mail: bohatyryova@donnuet.edu.ua

Богатирьова Г. А.,
канд. пед. наук,
доцент

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОГО ФЕСТИВАЛЬНОГО ПРОСТОРУ: МАРКЕТИНГОВІ АСПЕКТИ

UDC 338.48-611: 339.138 (045)

Barabanova V. V.,
PhD in Economic sciences,
Associate Professor

Donetsk National University of Economics and Trade
named after Mykhailo Tugan-Baranovsky,
Kryvyi Rih, Ukraine,
e-mail: barabanova@donnuet.edu.ua
e-mail: bohatyryova@donnuet.edu.ua

Bohatyryova G. A.,
PhD in Pedagogic sciences,
Associate Professor

PECULIARITIES OF COMMUNICATIVE FESTIVAL SPACE FORMATION: MARKETING ASPECTS

Мета — визначення місця фестивалів у сучасному інформаційно-культурному просторі, аналіз його особливостей як способу ведення міжкультурного діалогу; розроблення маркетингової моделі формування комунікативного фестивального простору як відкритої, складно організованої і динамічної системи соціокультурних взаємодій, у процесі реалізації якої відбувається обмін інформацією в різних формах фестивальної творчості.

© В. В. Барабанова, Г. А. Богатирьова, 2019